

3. Yampolskaia A. (2011), Emmanuelle Levinas: philosophy and biography, Dukh i Litera, Kyiv, 376 p. (rus).
4. Vdovina I. S. (2003), E. Levinas and E. Husserl, *Istoriya filosofii*, issue 10, IFRAN, Moscow, pp. 101-114 (rus).
5. Filonenko A., The theology of communion and the Eucharistic anthropology, available at: <http://www.bogoslov.ru/text/876935.html>.
6. Levinas E. (2000), *Istoriya filosofii*, issue 5, Moscow, pp. 170-186 (rus).
7. Levinas E. (2000), Totality and infinity, University book, Moscow, Saint-Petersburg, 463 p. (rus).
8. Levinas E. (2004), The selected works: hard freedom, AST, Moscow, 373 p. (rus).
9. Dostoyevskiy F. (1990), The brothers Karamazov, Works, Vol. 9, 520 p. (rus).

© Морозов Андрій

Надійшла до редакції 12.03.2014

УДК 130.122: 37.013

РЕЗНИКОВ СЕРГІЙ,

здобувач Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДУХОВНОСТІ ТА САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТІ

Предметом статті є процеси забезпечення духовності особистості та формування її здатності до самоактуалізації. Передусім ідеться про формування в особистості цілого комплексу якостей та здатностей, які, будучи спрямовані на її саморозвиток, одночасно є і механізмами забезпечення духовності. Автор доходить висновку, що використання потенціалу концепту духовності для визначення змісту освітньої діяльності, спрямованої на мету самоактуалізації особистості, вимагає подолання технократичної орієнтації школи, посилення духовно-гуманітарних засад в освіті, реалізації особистісно-орієнтованого підходу.

Ключові слова: *духовність; самоактуалізація; філософія освіти; методологія.*

Постановка проблеми та стан її вивчення. Для розуміння ролі духовності в процесі самоактуалізації особистості визначальною є інтерпретація особистості як духовного утворення. У цій тезі виявляється діалектичний зв'язок понять "особистість" і "духовність", оскільки сутнісна природа особистості завжди духовна, а духовний розвиток індивіда неможливий поза його особистісною суб'єктною позицією. Певною мірою можна вважати, що саме через духовність як інтегровану якісну характеристику духовного світу особистості забезпечується її онтологічна ідентифікація, передусім через чинники, що інспірують та спрямовують духовну активність людини і водночас виступають формами ідентифікації духовності, її індикаторами.

Проблеми духовності в освітньому процесі досліджуються в роботах А. Валіцької, А. Запесоцького, А. Ковалевської, С. Франка та інших вітчизняних і зарубіжних авторів [1-5]. Практично всі дослідження стверджують зростання ролі духовності як чинника трансформаційних процесів в освіті постіндустріального зразка. Однак взаємозв'язок духовності та самоактуалізації особистості як цілей постсучасної освіти залишається малодослідженою проблемою.

Метою роботи є обґрунтування взаємозв'язку духовності та самоактуалізації особистості як цілей освітньої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Місце концепту духовності при розгляді проблематики саморозвитку особистості визначається критеріями, за якими оцінюється буття людини в контексті її самореалізації. Адже духовна сутність людини формується в процесі подолання суперечностей "дійсного" й "недійсного" буття. Дійсне буття визначається як буття, у якому проявляються

сутнісні сили людини, розкривається її природа, а це можливо лише в умовах "одухотвореного" буття (ураховуючи роль духовної складової у визначенні сутнісної наповненості людського життя) [7]. Недійсне буття якраз і характеризується відсутністю чи недостатністю його духовного компонента, що перетворює людське життя на просте існування, позбавлене сутнісних сенсів та можливостей саморозвитку. Як указує А. Ковалевська, "світоглядна установка, що виходить із примату зовнішньої форми над змістом, тобто творчим, духовним началом у людині, в остаточному підсумку заводить індивіда в життєвий глухий кут" [3, с. 44].

Проблема саморозвитку в контексті його духовної спрямованості безпосередньо визначається розумінням сутності людини, її ідентичності в контексті особистісної визначеності як інтегрованої та унікальної сукупності певних характеристик, які формують її самість. При цьому самість, що ґрунтується на індивідуальній картині світу, не може бути інтерпретована в традиційному сенсі як постійно стабільна характеристика особистості, як досягнута на певному рівні соціалізації та потім незмінна її сутність. І самість, й індивідуальна картина світу, і духовний світ особистості як унікальні характеристики її ідентичності не є абсолютними константами, які незалежні від життєдіяльності людини, її постійного самовтілення в усе нових актах буття, взаємовідносин із зовнішнім світом та іншими людьми.

Відповідно й духовні характеристики саморозвитку людини не можуть бути визначені винятково через її внутрішній світ. Усі духовні якості людини та їхні інтегровані характеристики можна ідентифікувати не стільки як усталені феномени, скільки як динамічні процеси, або як феномени, що постійно перебувають у процесі

становлення чи модифікації [8]. Вони являють собою такі особистісні формоутворення, які є відкритими для інтерсуб'єктивних значень, для впливу зовнішнього світу через індивідуальні акти життєдіяльності й набувають конкретного втілення під впливом цієї взаємодії людини з середовищем свого буття. Процесуальну природу духовного К. Ясперс охарактеризував як "духовні потяги", "прагнення до збагнення певного стану буття й до присвяти себе цьому стану, що проявляється в цінностях - релігійних, естетичних, етичних або таких, що стосуються поглядів суб'єкта на істину, які переживаються як абсолютні" [6, с. 389].

Використання потенціалу концепту духовності для визначення змісту освітньої діяльності, спрямованої на мету самоактуалізації особистості, вимагає передусім подолання технократичної орієнтації школи, посилення духовно-гуманітарних засад в освіті, реалізації особистісно орієнтованого підходу на основі переосмислення соціокультурних чинників і цінностей освітньої діяльності. Ми підтримуємо тих дослідників, які вважають, що освітні цілі самоактуалізації особистості у контексті духовних чинників цього процесу доцільно розглядати і з позиції збереження й зміцнення духовності всіх учасників освітнього процесу [4].

Формування мети освіти в межах її постнекласичної парадигми як самоактуалізацію особистості необхідно конкретизувати як цілеспрямований вплив на розвиток потреби й здатності особистості до самоактуалізації. Що стосується способів реалізації і генералізованої, і конкретної мети освітньої діяльності, то вони мають включати цілий спектр впливів - від прямого нормування освітнього процесу з упровадженням відповідних стандартів, спрямованих на підтримку процесу саморозвитку особистості, до формування специфічного розвивального освітнього простору, орієнтованого на духовні цінності. Проте в будь-якому разі в основі духовної детермінації саморозвитку особистості має лежати формування її прагнення до такого саморозвитку, укоріненого в її потребах. А це можливо лише тоді, коли беруться до уваги духовні та психічні механізми детермінації особистісного саморозвитку, що передбачає звернення до внутрішнього, духовного світу людини, який при всій соціальній детермінованості та духовно-ціннісній визначеності має власну специфіку та логіку розвитку.

На нашу думку, забезпечення духовності особистості та формування її здатності до самоактуалізації мають багато точок перетину в освітній діяльності. Передусім ідеться про формування в особистості цілого комплексу якостей та здатностей, які, будучи спрямовані на її саморозвиток, одночасно є і механізмами забезпечення духовності. Серед таких якостей слід указати на розвиток потреби та здатності особистості до усвідомленого самопізнання, інтересу до власної особистості, до своїх можливостей та нахилів, а також до можливих напрямів їх реалізації. Зацікавленість собою та перспективами свого розвитку, свого розкриття як унікальної особистості є вихідним пунктом і самоактуалізації, і духовності. Дуже добре це виразив С. Франк, розглядаючи духовність як вищий значеннєвий вимір людини, який забезпечує її діалог із таємними глибинами власної душі, що спрямовує її до добра й власного вдосконалення [5, с.132].

Важливе значення має спрямованість особистості до самоідентифікації в широкому спектрі можливостей, що співвідносяться з її здібностями, та соціокультурне оточення. Самовизначення з урахуванням власних здібностей та схильностей у поєднанні з соціо- та гуманоцентричним вибором індивідуальної траєкторії роз-

витку й життєвої перспективи є наступним кроком до самоактуалізації й водночас способом формування духовності, передусім через вибір духовно наповнених форм відносин із зовнішнім світом.

Найвищим ступенем саморозвитку особистості, який уже значною мірою тотожний самоактуалізації, є формування в неї мотивації до особистісної саморегуляції та відповідних здатностей реалізовувати цей процес протягом усього свого життя. Самоактуалізація особистості, крім відповідного ціннісно-змістовного наповнення життєвих прагнень, вимагає і практичних навичок щодо регуляції своєї життєдіяльності. Здатність до подібної саморегуляції стає основним механізмом забезпечення життєдіяльності особистості протягом усього життя, проте процесом самоактуалізації вона стає лише за умов духовності особистості, регулювання свого життя на основі вищих духовних цінностей.

Усі перелічені вище якості та здатності формуються в освітньому процесі й по суті є інтегрованими цілями постнекласичної освіти, яка фокусується на забезпеченні освітніми впливами здатності особистості до саморозвитку та самоактуалізації впродовж усього свого життя. У практичній освітній діяльності це завдання реалізується через конституювання в якості її методології особистісно орієнтованої парадигми, пріоритетом якої є духовна детермінація розвитку людини. Саме в межах цієї парадигми відкриваються можливості засобами освітнього впливу створювати передумови для особистісного життєвого самовизначення, у межах якого відбувається забезпечення духовності на рівні пріоритету духовних цінностей, забезпечення духовної наповненості й повноцінності життя, вибору найбільш оптимальної траєкторії свого життєвого розвитку та форм життєдіяльності.

Серед найважливіших напрямів особистісно орієнтованої освіти, що мають безпосереднє відношення до формування духовності як атрибутивної складової самоактуалізації особистості, слід виділити кілька ключових компетенцій, що несуть і когнітивне, і ціннісне, і практично-життєдіяльнісне навантаження:

- здатність до ціннісного та буттєвого вибору й вибору форм життєдіяльності, виходячи з духовних засад власного розвитку;

- здатність до саморефлексії, уміння адекватно (з погляду власного потенціалу розвитку та духовно наповнених життєвих орієнтирів) оцінювати себе, своє місце в житті, свої прагнення та перспективи;

- здатність до творчої самореалізації, пошуку шляхів розкриття власного потенціалу на основі вищих духовних цінностей і визначеного за їх допомогою власного сенсу життя;

- здатність до самотворення свого духовного світу й самого себе, свідомо участь у соціокультурно детермінованих процесах соціалізації;

- здатність до комунікації із зовнішнім світом та іншими людьми на основі особистісної відповідальності як за свої дії та прагнення, так і за події, що відбуваються з іншими людьми та в суспільстві загалом;

- здатність протистояти маніпулятивним впливам і проявляти самостійність у думках та вчинках на основі розвитку такої якості, як автономність особистості і її духовно-когнітивної основи - духовно детермінованої самосвідомості й критичного мислення.

Указані компетенції є необхідними якостями духовно розвиненої особистості й певною мірою можуть бути використані як змістовні орієнтири освітнього процесу. Вони є результатом освітньої діяльності, зорієнтованої на саморозвиток особистості в цілком конкретних параметрах. Розвиваюча та духовно орієнтована "освіта в

її сутнісному плані являє собою процес "складання" духовного світу особистості шляхом активної й діяльної проекції якостей, що формуються (елементів) на зовнішній персоніфікований образ, який інтеріоризується й стає своєрідною "духовною домінантою", що поєднує й підпорядковує всі складові внутрішнього світу особистості" [2, с. 20].

Серед духовно орієнтованих характеристик освіти найбільше значення має гуманоцентризм, через який реалізується її гуманітарна спрямованість на забезпечення умов для самоактуалізації особистості. Проективно-модельною метою гуманоцентричної освіти є особистість, яка має сформований на основі вказаних цінностей сенс життя та власну життєву програму самоактуалізації, що підтримуються наявністю особистісної волі до творчого розкриття себе у власному контексті буття та максимально розвиненими здатностями до розкриття в процесі життєдіяльності власного потенціалу. Засоби для реалізації мети особистісної самоактуалізації в гуманоцентричній освіті ґрунтуються на індивідуальному підході та адаптації форм освітнього впливу до особливостей кожної людини, взаєморозумінні та співпраці як основі освітньої комунікації, акцентуванні особистісно-діяльнісних форм освітнього процесу.

Принципово важливою характеристикою освітнього процесу, що орієнтований на забезпечення духовності особистості, є наявність культуротворчого потенціалу. Завдяки такому потенціалу особистісно орієнтована освіта забезпечує збереження, передачу, відтворення й розвиток культури через формування відповідних особистісних якостей, що одночасно є ознаками духовності їх носія. Культуротворчий освітній процес забезпечує не просто знання тих чи інших аспектів соціокультурного життя суспільства, а залучає особистість до світу культурних цінностей, формує її духовну культуру, забезпечує здатність до духовно-ціннісно умотивованої комунікації з іншими людьми. Адже якщо "знання є ніщо інше як досвід культури, то його фактологія, освітлена людською присутністю, ціннісним гуманітарним змістом, може бути зрозуміла (затребувана свідомістю) лише в контексті культури" [1, с. 12-13].

Розвиток особистості та забезпечення її духовності можливе лише за наявності особистої відповідальності суб'єкта освітнього процесу за свій успіх, його готовності докладати особистих зусиль для досягнення результатів у царині особистісного розвитку. Тому характерною особливістю особистісно орієнтованої освіти є організація системи впливів, які б спонукали кожну особистість до самостійного вирішення проблем, пов'язаних зі своїм розвитком, як в освітній діяльності, так і в житті. Відповідальність людини за свій духовний світ і, відповідно, смисложиттєві орієнтири й моделі діяльності виробляється через формування навичок самостійної оцінки ситуації й власного вибору форм поведінки.

Орієнтація на забезпечення духовності яскраво виражена в змісті особистісно орієнтованої освіти, оскільки остання спрямована на задоволення екзистенційних потреб людини, таких як вільний вибір шляхів розкриття власної унікальної самості; можливості вільного формування власних світогляду, позиції, учинків; наявності самостійності й особистої відповідальності за розвиток власних якостей та вибір шляху їх розвитку; саморозвиток і самореалізація, самовизначення й творчість як принципів характеристики індивідуальних траєкторій освіти. Особистісно орієнтована освіта забезпечує можливість кожній людині творити власну унікальність, визначати свої унікальні форми життєдіяльності та своє місце в житті. Усе це є суттєви-

ми аспектами духовності, які в змісті особистісної освіти відображаються в таких його складових:

- аксіологічний компонент, який забезпечує уведення особистості в світ духовних цінностей і сприяє вибору особистісно значущої системи ціннісних орієнтацій як системи духовних цінностей;

- когнітивний компонент, у межах якого особистість оволодіває знаннями щодо духовного світу людини в межах більш широкого соціокультурно-ціннісного контексту та соціально-гуманітарних концепцій, які обґрунтовують засади духовності;

- діяльнісно-творчий компонент, який забезпечує духовні засади вибору особистістю індивідуальних форм життєдіяльності, способів самореалізації у творчій діяльності, шляхів реалізації власних творчих здібностей та набуття життєво важливих навичок, що забезпечують духовне життя;

- особистісно-самоактуалізуючий, у межах якого формуються мотивація та здатності особистості до самопізнання, розвитку рефлексивних здатностей та здатностей критичного мислення, у процесі чого особистість оволодіває навичками саморегуляції, самовдосконалення й самовизначення, вибору сенсу життя та формування життєвої позиції.

Самі по собі ціннісно-змістовні аспекти особистісно орієнтованої освіти, безумовно, значущі, несуть у собі значний потенціал формування духовності й самоактуалізації особистості. Але не меншу роль відіграють процесуальні аспекти освіти, які розкривають і визначальні технологічний та суб'єктно-комунікаційний аспекти освітнього процесу. Процесуально-технологічна складова надає освітньому процесу такої інтегральної якості, як акцентування розвитку індивідуально-значеннєвої сфери, яке відбувається за наявності емоційних переживань індивідуального досвіду оволодіння духовними цінностями, у процесі вільного спілкування щодо різних цінностей, поглядів, позицій, наукових підходів та проектування різних можливих виконань пізнавальних і практичних завдань.

Принципово процесуальною особливістю особистісно орієнтованої освіти, яка визначає її потенціал духовного розвитку та самоактуалізації, є конституювання всіх без винятку учасників освітнього процесу, включаючи й тих, кого навчають як його суб'єктів, хоча в реальній освітній практиці перехід від об'єкт-суб'єктних до суб'єкт-суб'єктних відносин відображає не стільки фактичний стан, скільки бажану мету. Між тим саме суб'єктну позицію всіх без винятку учасників освітнього процесу слід розглядати як основну передумову реального впливу освітнього середовища на розвиток особистості та забезпечення її духовності. Тільки відчуваючи себе суб'єктом власного розвитку особистість формує й розкриває свою власну природу, привласнює й творить предмети культури, знаходить можливості значущого для себе спілкування з іншими людьми проявляє інтерес до самопізнання.

Характеризуючи освітній процес із позиції його відповідності завданням формування духовності, потрібно виділити стрижневу якість, за допомогою якої можна здійснювати ті чи інші інноваційні перетворення. Особистісно орієнтована, а відповідно й орієнтована на формування духовності особистості освіта характеризується пріоритетним розвитком тих складових освітнього процесу, які безпосередньо визначають особистісний розвиток. Відтак важливою характеристикою освітнього процесу є його спрямованість й особливості організації, що визначають характер взаємодії між учасниками освітнього процесу в їхній діяльності, та відповідність методів, технологій, матеріальних і профе-

сійно-кадрових складових завданням особистісного розвитку. Особливе значення при цьому мають такі аспекти, як співуправління та самоуправління, а також демократична міжособистісна взаємодія в освітньому середовищі.

У сучасних умовах велику роль у реалізації особистісно орієнтованої освіти відіграє технологічна складова освітньої діяльності. Хоча дискусія щодо відповідності педагогічних технологій (стандартизуючих за своєю суттю) завданню орієнтації освіти на унікальні потреби саморозвитку кожної особистості продовжує бути актуальною, технологізація освітньої діяльності, особливо з урахуванням усе більшого використання електронних інформаційних ресурсів, переводить її в площину максимального узгодження технологічності та творчості. Вирішення проблеми вбачається в розробці та впровадженні так званих високих педагогічних технологій, які поєднують алгоритмічність освітнього процесу з його творчою диверсифікацією та адаптацією. Найбільш близькими до них на сьогодні є особистісно орієнтовані навчальні технології, які одночасно забезпечують на операційному рівні реалізацію і цілей особистісного розвитку, і цілей формування духовності.

Хоча класифікація таких технологій та критеріальність віднесення до них не є усталеними, усе ж на основі аналізу наукової літератури та освітньої практики є можливість визначитися з базовим складом технологічного забезпечення освітнього процесу, орієнтованого на саморозвиток особистості та її духовності. Сюди входять, перш за все, технології особистісно орієнтованого навчання, метою яких є розвиток особистісних якостей, виходячи з пріоритетності духовних чинників та соціальної значущості їх формування, за допомогою навчальних предметів. Достатньо поширеною у вітчизняній освітній практиці є технологія диференційованого (індивідуалізованого) навчання, у межах якої освітній процес керується установками на адаптацію змісту й методів навчання та виховання до індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу. Знайшли визнання серед вітчизняних педагогів і такі технології, як технологія проблемного навчання та технологія діалогового навчання. Слід також відмітити технологію ненасильницького навчання, технології рефлексивного навчання, такі напрями, як освіта для справедливості, партнерське навчання, різноманітні технології кооперативного навчання тощо.

Висновок

Таким чином, формування духовності та створення передумов для самоактуалізації особистості є взаємопов'язаними процесами. З одного боку, в основі орієнтації особистості на самоактуалізацію лежать духовні цінності. З іншого боку, трансформація освітнього процесу, що має на меті особистісний саморозвиток, з необхідністю ставить завдання формування духовності особистості в освітньому процесі. До найбільш актуальних завдань подальших досліджень слід віднести розробку інтегрованого цілепокладання освітньої діяльності на основі поєднання цілей духовності та самоактуалізації особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Валицкая А. П. Как возможна общая теория образования, или о междисциплинарном статусе понятия "диалог" / А. П. Валицкая // Диалог в образовании : сб. материалов конференции. - СПб. : Санкт-Петербургское философское общество, 2002. - Серия "Symposium", выпуск 22. - С. 9-16.
2. Запесоцкий А. С. Основные парадигмы и модели образовательной деятельности / А. С. Запесоцкий // Философия социальных и гуманитарных наук / [под ред. С. А. Лебедева]. - М. : Акад. проект, 2006. - С. 8-28.
3. Ковалевская А. Ф. Проблема здоровья человека в контексте ценностного подхода / А. Ф. Ковалевская // Гуманитарный вектор. - 2009. - № 2. - С. 40-45.
4. Тюрина Т. Г. Духовна педагогіка: витки, сутність і перспективи розвитку / Т. Г. Тюрина. - Львів : Сполах, 2005. - 276 с.
5. Франк С. Л. Духовные основы общества: введение в социальную философию / С. Л. Франк. - М. : Логос, 1992. - 268 с.
6. Ясперс К. Общая психопатология / К. Ясперс. - М. : Республика, 1997. - 423 с.
7. Milbank J. Theology and social theory: beyond secular reason / J. Milbank. - Oxford : Blackwell Pub., 2006. - 284 p.
8. Schuon F. General Considerations on Spiritual Functions / F. Schuon // Aymard J.-B. Frithjof Schuon: life and teachings / J.-B. Aymard, P. Laude. - N.Y. : State University of New York Press, 2004. - Pp. 101-146.

Резников Сергей,

соискатель Днепропетровского областного института последипломного педагогического образования

ВЗАИМОСВЯЗЬ ДУХОВНОСТИ И САМОАКТУАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ В ОБРАЗОВАНИИ

Обеспечение духовности личности и формирование ее способности к самоактуализации является основным предметом статьи. Прежде всего речь идет о формировании у личности целого комплекса качеств и способностей, которые, будучи направленными на ее саморазвитие, одновременно являются и механизмами обеспечения духовности. Использование потенциала концепта духовности для определения содержания образовательной деятельности, направленной на цель самоактуализации личности, требует прежде всего преодоления технократической ориентации школы, усиления духовно-гуманитарных принципов в образовании, реализации личностно ориентированного подхода.

Ключевые слова: духовность; самоактуализация; философия образования; методология.

Reznikov Serhii,

researcher of Dnipropetrovsk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education

RELATIONSHIP OF SPIRITUALITY AND SELF-ACTUALIZATION OF PERSON IN EDUCATION

Providing spiritual identity and formation of its capacity for self-actualization is a main subject of its article. First of all, we are talking about forming a complex personality traits and abilities that are being directed at her self, is also the mechanisms of spirituality. Targeting of spirituality clearly expressed in the contents learner centered education, because the latter is aimed at meeting existential needs. Procedural and technological component

provides the educational process such as integrated as the emphasis of individual semantic field that occurs in the presence of emotional experiences of individual experience mastering spiritual values. Using the potential of the concept of spirituality to determine the content of educational activities aimed at the goal of self-actualization, requires first of all overcome the technocratic orientation of the school, strengthening the spiritual and humanitarian principles in the education of individual approach.

Keywords: spirituality; self-actualization; philosophy of education; methodology.

REFERENCES

1. Valitskaya A. P. (2002), How can the general theory of education, or the status of an interdisciplinary concept of «dialogue», *Dialogue in Education. Conference Proceedings. Series «Symposium»*, St. Petersburg Philosophical Society, St. Petersburg, vol. 22, pp. 9-16 (rus).
2. Zapesotsky A. S. (2006), Basic paradigms and models of educational activities. In: *Philosophy of the Social Sciences and Humanities* (ed. S.A. Lebedev), Acad. project publisher, Moscow, pp. 8-28 (rus).
3. Kovalevskaya A. F. (2009), The problem of human health in the context of the value approach, *Humanitarian vector*, vol. 2, pp. 40-45 (rus).
4. Tiurina T. (2005), *Spiritual education: origins, nature and prospects of development*, Spolokh publisher, Lviv, 276 p. (ukr).
5. Frank S. L. (1992), *Spiritual Foundations of Society: An Introduction to Social Philosophy*, Logos publisher, Moscow, 268 p. (rus).
6. Jaspers K. (1997), *General Psychopathology*, The Republic publisher, Moscow, 423 p. (rus).
7. Milbank J. (2006), *Theology and social theory: beyond secular reason*, Blackwell Pub., Oxford, 284 p. (engl).
8. Schuon F. (2004), *General Considerations on Spiritual Functions*, in Aymard J.-B., Laude P., *Frithjof Schuon: life and teachings*, State University of New York Press, N.Y., pp. 101-146 (engl).

© Резніков Сергій

Надійшла до редакції 19.03.2014

УДК 141.3

СТЕПАНОВ ВЯЧЕСЛАВ,

*кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціально-політичних і правових наук
Донбаського державного педагогічного університету*

БОРОДІН АРТЕМ,

Донбаський державний педагогічний університет

ІСТОРИЧНИЙ ТА ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ВИМІРИ МІСТИЧНОГО ТЕКСТУ: ГЕРМЕНЕВТИКА ТВОРУ МЕХТІЛЬДИ МАГДЕБУРЗЬКОЇ "СТРУМЕНІЮЧЕ СВІТЛО БОЖЕСТВА"

У статті досліджується кореляція історичного та екзистенційного вимірів містичної свідомості на прикладі твору Мехтільди Магдебурзької "Струменіюче світло Божества". Герменевтика містичного тексту дозволяє визначити ключові екзистенціальні суб'єктивації містичного досвіду в межах середньовічної світоглядної парадигми. Встановлено, що еротична спрямованість містичного дискурсу твору середньовічної візіонерки розкриває глибинний екзистенційний вимір релігійної свідомості.

Ключові слова: екзистенціал; екзистенційний; герменевтика; релігійна свідомість; містицизм.

Постановка проблеми. Дослідження екзистенційних та історичних вимірів дискурсу середньовічного містицизму інспіроване імпульсом до пошуку нових моделей розуміння специфіки існування особистості людини у світі, який пов'язаний із необхідністю відшукання альтернативних засобів і шляхів осмислення взаємодії раціонального та ірраціонального в людині. Адже всупереч домінуючому дискурсу схоластики, західноєвропейський містицизм розробляє вчення про особистість, яка існує у відкритості досягнення екзистенційної повноти власного існування. Певним чином це пов'язує християнську містику з некласичними концепціями не лише на рівні негаційності методології, але й на рівні спорідненості змісту.

Аналіз наукових досліджень. У сучасному філософському просторі можна визначити лінію дослідження містицизму в діахронічному історико-філософському плані. Релігійна містична література сприймається в рефлексивній літературі як дотичний до філософування модус думки. Ключовою для історичної ідентифікації дискурсу Мехтільди Магдебурзької є праця Р. Гуревич [4], яка підготувала перше російськомовне видання трактату німецької візіонерки. Узагальнений аналіз філософського змісту трактату віднаходимо в працях Ю. Шабанової [6], яка досліджує містицизм як форму трансперсональної метафізики. Основи вивчення кореляції між філософськими та літературними наративами на матеріалі середньовічної культури розробили